

Geschiedenisschaamte

Naast vlieg- en vleesschaamte bestaat tegenwoordig ook geschiedenisschaamte. Bij dat laatste gaat het over de neiging allerlei historische huisjes omver te werpen. Na de discussie over de term 'Gouden Eeuw' gingen men in het Amsterdamse verder met de vraag of de gemeente met excuses moeten komen voor het slavernijverleden van de hoofdstad. Een speciale commissie doet onderzoek naar die vraag. De namen van de commissieleden, Andrée van Es en Gloria Wekker, doen vermoeden dat de uitkomst van het onderzoek meer te maken zal hebben met politiek pamflettisme dan met historische wetenschap.

De felheid waarmee dit debat op straat en in de sociale media wordt gevoerd kent een evenknie in de geschiedwetenschap, in Piet Emmer en Henken Heijer versus Karwan Fatah-Black en Matthias van Rossum.

En het cultureel erfgoed blijft ook niet achter. Onder aanvoering van enkele grootstedelijke musea wordt de stofkam door de collectie en de terminologie gehaald. Martine Gosselink – tot 1 april hoofd geschiedenis van het Rijksmuseum, daarna algemeen directeur van het Mauritshuis – zei in een interview in *NRC* in 2017 dat 'schaamte haar kompas was' bij het zich rekenschap geven van het koloniale verleden. Haar uitspraak is even eenzijdig als in overeenstemming met de tijdgeest. In plaats van ons te vermaken met de lust van geschiedenis, lijken we tegenwoordig allemaal te lijden aan de last van de geschiedenis.

'In plaats van ons te vermaken met de lust van geschiedenis, lijken we tegenwoordig allemaal te lijden aan de last van de geschiedenis'

We prevelen dat deze vooral meerstemmig en inclusief moet zijn. Achter deze veel gepredikte multiperspectiviteit gaan echter vaak eenzijdigheid en misplaatste opvattingen schuil.

Ook *The Black Archives* ontkomt niet aan het door haar verfoeide westerse perspectief betreffende kolonialisme. Daar kwam ik eens te meer achter toen ik na een wekenlange leesexercitie van 704 bladzijden de vertaalde pil van Dick Harrison in mijn boekenkast terugzette. Het lezen ervan kwam voort uit een recensie van Ben Vriesema in het slavernijnummer van *Kleio*. In *De geschiedenis van de slavernij. Van Mesopotamië tot moderne mensenhandel* geeft de Zweedse hoogleraar geschiedenis Dick Harrison

een nagenoeg allesomvattend overzicht van de slavernij. Hij behandelt slavernij in de klassieke oudheid, in de middeleeuwse moslimwereld, de trans-Atlantische slavenhandel en de laatste twee eeuwen slavernij in de wereld.

Voor wie gewend is aan de hedendaagse focus op onze westerse koloniale geschiedenis, waardoor andere verhalen weggedrukt worden, is dit een confronterend en schokkend boek. Rond het begin van onze jaartelling was een derde van alle mensen in Italië slaaf. Met de komst van het islamitisch kalifaat in Noord-Afrika en het Midden-Oosten werden miljoenen Europeanen tot slaaf gemaakt. Onderlinge slavernij van Afrikanen heeft de hele middeleeuwen lang geduurd. Harrison berekent dat er tussen 800 en 1900 rond de dertien miljoen Afrikanen van zuid naar noord getransporteerd zijn.

Tussen 1800 en 1880 roofden de machthebbers van Egypte, het Arabisch Schiereiland, India en de Swahilikust twintig miljoen mensen en dreven die de Aziatische slavernij in. En dan hebben we het nog niet over China. Na het lezen van Harrison ben ik geneigd de titel van het spraakmakende boek van Rutger Bregman te veranderen in *Waarom de meeste mensen niet deugen*.

Wat moet ik hier allemaal mee in de klas? Wel, de leerlingen laten ontdekken dat onder deze discussie, waaraan we zeker mee moeten doen, veel grotere dingen schuilgaan. Achter verschillende standpunten zitten verschillende maatschappijvisies en botsende wereld- en geschiedbeelden. Geschiedisonderwijs moet zich in elk geval de vraag blijven stellen welke rol zij kan spelen in de omgang met de last van het verleden. ■

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.